

Po toči zvoniti je prepozno

Ivan Jošt, hmeljar

Vsako leto znova smo priča posledicam podnebnih sprememb, ki nam hmeljarjem predstavljajo eno najpoglavitejših skrbi od začetka rezi pa do konca obiranja. Vsak po svoje se spopadamo z vremenskimi nevšečnostmi; eni z močnimi živci, drugi s stresanjem jeze na nič krive akterje, ne eno ne drugo pa na vreme ne vpliva prav nič.

Najbrž se ne motim kaj dosti, če rečem, da hmeljarstvo kot tako ni med največjimi onesnaževalci in h globalnim podnebnim spremembam ne prispeva v toliki meri kot nekatere druge panoge. Zaradi višine naših žičnic pa nas prizadene prav vsaka vremenska težava, ki jo težje preprečujemo kot drugi. Proti viharju in toči smo zaenkrat nemočni. In če je včasih veljalo, da se je resnično uničujoča toča zgodila le redko, jo zdaj doživljamo praktično vsako leto na tem ali onem delu naših hmeljišč. Že več let govorim, da bi morali v okviru svetovalne službe, IHPS in združenja hmeljarjev narediti posvet na to temo. Po svoje je najenostavnejša rešitev zavarovanje pridelka, vendar pozabljamo, da to za naše kupce in posledično tudi za nas ni nobena rešitev. Če se izpad pridelka ponavlja iz leta v leto, se bodo kupci obrnili drugam in iskali zanesljivejše partnerje.

Kaj torej storiti? Včasih smo že imeli protitočno obrambo, ki je dobro delovala. V sosednji Avstriji in še marsikje se je še vedno poslužujejo. Vzpostavitev takšne protitočne službe, ki bi spremljala točonosne oblake in jih razbijala z letali, bi bil gotovo prvi korak v pravo smer. Seveda od tega ne bi imeli koristi samo hmeljarji,

temveč tudi drugi, poljedelci, sadjarji in vinogradniki, obenem pa tudi vsi državljani, ki v ujmah utrpijo gmotno škodo.

Kjer masovna zaščita ne bi bila mogoča, bi bilo potrebno iskati individualne rešitve. Protitočne mreže so v sadjarstvu že zelo uveljavljene in rešujejo pridelke, zato bi bilo smiselno, da bi stroka pripravila kakšen elaborat, kako bi se dalo tovrstno zaščito prenesti v hmeljarstvo z upoštevanjem vseh specifik žičnic in pridelave hmelja. Idej je veliko in četudi so vmes kakšne nore, je potrebno pripraviti več projektov in izbrati najprimernejšega. Idealen projekt bi bil »all inclusive« - vseboval bi sistem namakanja in neke vrste prekrivalo (streho, mrežo ...) za točo s koridorjem, kamor bi se toča stekala. Obenem bi tovrstna naprava preprečevala, da bi se škropilni oblak širil v ozračje, pač pa bi padal na rastlino. S tem bi zmanjšali zanašanje fitofarmaceutskih sredstev in jezo civilnih iniciativ, ki spremljajo vsak naš korak.

21. stoletje nas vedno znova preseneča in preizkuša. Naši predniki so si lažje začrtali delo in počitek ob menjavanju letnih časov in prebrodili kakšno slabo leto. Zdaj pa je vsako leto nepredvidljivo, tako vremensko kot na sploh. Nekaj gotovosti si hmeljarji lahko povrnemo s pametnim pristopom k protitočni obrambi in se ne zanašamo le na predrage zavarovalnice, medtem ko nam bodo kupci pokazali hrbet. Takrat bo prepozno zvoniti.

Na kratko o žlahtnjenju in zaščiti sort hmelja

Izr. prof. dr. Andreja Čerenak, Monika Oset Luskar, dr. Sebastjan Radišek in doc. dr. Iztok Jože Košir, Inštitut za hmeljarstvo in pivovarstvo Slovenije

Žlahtnjenje hmelja v 2021

V letošnje leto smo zakorakali z vedenjem, da bo vpliv krčitve inštitutskih nasadov zaradi CBCVd počasi manj vplival na naše delo. Spomladi smo, po predhodno opravljeni večletni karantenski premeni, ponovno posadili prve križance v hmeljišče ob inštitutu. Zasadili smo nasad s tujimi sortami hmelja, pridobljenimi v več desetletjih iz različnih koncev sveta, zbirko divjih ženskih rastlin, nabranih tudi izven Slovenije, v bivši Jugoslaviji ter na pobočjih Altaja in Kavkaza. Vzpostavili smo kolekcijske nasade izbranih križancev, za katere že poznamo vsaj nekaj

osnovnih lastnosti, pa naj si bodo vezane na količino in kakovost pridelka, odpornost na bolezní ali zgolj na lastnosti njihovih staršev. Zaradi pomembnosti vzgoje tolerantnih sort na CBCVd (viroid razpokanosti skorje agrumov) smo bili pri izboru pozorni na potomce, ki smo jih vzgojili v križanjih z genotipi z znano toleranco na CBCVd.

Ponovno smo posadili nekaj standardnih in novih sort ter kandidatke za sorte v nizko žičnico z namenom, da bomo pri vseh posajenih rastlinah opazovali njihovo občutljivost na bolezní, saj nasad ne bo tretiran s fungicidi.

Prav tako smo vzgojili nove križance hmelja, izvajali selekcije na boleznih (hmeljeva peronospora, hmeljeva pepelovka, verticilijska uvelost hmelja, CBCVd) ter laboratorijsko določili njihov spol. V laboratorijskih razmerah (tkivne kulture) smo ohranjali nad 100 različnih genotipov hmelja. Na lokaciji izven IHPS, v Celju smo opravili prvo odbiro križancev izven IHPS, kjer so nas posamezni križanci navdušili z visoko vsebnostjo alfa-kislin oz. intenziteto arome. Izbrane križance z drugačno, ne hmeljsko aromo smo predstavili tudi zainteresiranim iz tujine in tako pridobili o njih želeno povratno mnenje.

Bolezni znaki na sejančkih so pričakovani rezultat selekcij, ki se izvajajo v okviru vzgoje sort hmelja. (Foto: A. Čerenak)

V preteklem letu smo odbrali tri zanimive križance, 109/27, 31/26 in 90/263. Njihovemu razvoju smo sledili tudi v letošnjem letu, jih analizirali ter pripravili manjše vzorce za njihovo nadaljnje preizkušanje v pivovarnah. Navedeni križanci so se v zadnjih letih izkazali precej obetavni tako po količini kot po kakovosti pridelka. Pri nizki temperaturi skladiščenja imajo zelo dobro skladiščno obstojnost. Vse tri kandidatke so še v postopku določitve občutljivosti na CBCVd, prav tako bomo nadaljevali s preizkušanjem njihove pivovarske vrednosti na IHPS.

Letošnje leto je vremensko pošteno zagodlo tudi inštitutu, saj nam je avgustovska toča popolnoma uničila žlahtniteljski steklenjak. Ob določenih logističnih težavah pa smo vso prevedeno delo uspešno zaključili in smo že v pripravi in dogovorih za postavitve novega objekta.

Zaščita novih sort hmelja

V letu 2020 smo imeli na CPVO (Urad EU za zaščito novih sort hmelja) v postopku zaščite tri

sorte, in sicer Styrian Dragon, Styrian Fox in Styrian Kolibri, vpis katerih pričakujemo v kratkem. V naboru zaščitenih sort za območje EU imamo tako že sorte Styrian Cardinal, Styrian Wolf, Styrian Gold, Styrian Eureka, Styrian Eagle in Dana.

V hmeljišču v Celju smo lahko opazovali raznolike habituse križancev hmelja. (Foto: A. Čerenak)

Kot ste bili seznanjeni, smo zaščito sorte na ameriškem območju pridobili za sorto Styrian Wolf. V času pridobitve njene zaščite, tako za območje EU kot za območje ZDA, je njena vrednost mogoče še večja zaradi tolerantnosti na viroid CBCVd.

Poleg nadzora nad sajenjem sort Styrian Cardinal in Styrian Wolf smo zaradi zaščite na CPVO zaščitili tudi uporabo imen obeh sort, oz. drugače povedano, na Uradu EU za intelektualno lastnino smo pridobili blagovni znamki za območje EU, ki veljata do leta 2026. Prav tako je bila na WIPO (World Intellectual Property Organisation) pred leti registrirana mednarodna blagovna znamka Styrian Wolf za območje ZDA, ki velja enako kot zgoraj omenjeni znamki za obdobje 10 let.

Omenjena zaščita novih sort hmelja omogoča slovenskim hmeljarjem pridelavo hmelja, ki ga ni dovoljeno pridelati drugje brez pridobljenega soglasja.